

**Informasjon i samsvar med kravene i
kapitalkravsforskriftens
del IX (Pilar 3)**

31.12.2015

Månastien, Rjukan

Innhold

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og formål med dokumentet.....	3
2	Konsolidering.....	3
3	Ansvarlig kapital.....	4
3.1	Kapitalkrav	5
3.2	Bufferkrav	5
3.3	Uvektet kjernekapitalandel.....	6
4	Kreditrisiko og motpartsrisiko.....	6
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall.....	6
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	6
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder....	7
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	8
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	9
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier.....	9
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	10
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter mv. ved fastsettelse av kapitalkrav	10
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater	11
5	Egenkapitalposisjoner.....	11
6	Renterisiko.....	11
7	Styring og kontroll av risiko	12
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP.....	12
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer	14
7.3	Bankens godtgjørelsesordning	19

1 Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravforskriftens del IX (pilar 3).

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2015 med mindre annet fremgår.

Det er knyttet usikkerhet til vurderinger av økonomisk risiko. Flere av de estimatene på økonomisk risiko som er presentert i dette dokumentet er basert på et sett av forutsetninger og beregnet etter kvantitative modeller. Enkelte typer risiko er basert på kvalitative vurderinger.

Generelt er gjennomgangen av bankens ulike risikoer ikke uttømmende, og enkelte risikoer er ikke tallfestet. Vurderingen er utført etter beste skjønn. Det oppfordres til å foreta en selvstendig vurdering basert på den informasjon som er presentert i dette dokument og annen offentlig tilgjengelig økonomisk informasjon om banken.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. Til beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år.

Det vises til annen litteratur for nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

Tinn Sparebank inngår ikke i rapporteringspliktig konsern slik at rapportering er på banknivå.

3 Ansvarlig kapital

Tinn Sparebanks ansvarlige kapital består av sparebankens fond og gavefond med fradrag for overfinansiert pensjonsforpliktelse samt fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner.

Kapitaldekning

Sparebankens fond	241.130
Gavefond	500
Sum egenkapital	241.630
Fradrag for overfinansiert pensjonsforpliktelse	0
Fradrag for immaterielle eiendeler	0
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	-16.370
Sum ren kjernekapital	225.260
Fondsobligasjoner	40.000
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	-13.207
Sum kjernekapital	252.053
Ansvarlig lånekapital	40.000
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	-12.278
Sum tilleggskapital	27.722
Netto ansvarlig kapital	279.775

3.1 *Kapitalkrav*

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for operasjonell risiko, fradrag i kapitalkravet, samlet kapitalkrav og kapitaldekning.

Kapitaldekning	
Eksponeeringskategori (beregningsgrunnlag etter risikovekt)	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	3.847
Offentlige foretak	0
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	23.555
Foretak	244.945
Massemarkedsengasjementer	0
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	823.330
Forfalte engasjementer	22.859
Høyrisiko-engasjementer	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	11.534
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	33.062
Andeler i verdipapirfond	15.899
Egenkapitalposisjoner	24.912
Øvrige engasjementer	61.537
CVA-tillegg	0
Sum beregningsgrunnlag for kredittrisiko	1.265.480
Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko	132.802
Beregningsgrunnlag for motpartsrisiko	0
Sum beregningsgrunnlag	1.398.282
Kapitaldekning i %	20,01 %
Kjernekapitaldekning	18,03 %
Ren kjernekapitaldekning i %	16,11 %

3.2 *Bufferkrav*

Tinn Sparebank har pr. 31.12.2015 et kombinert kapitalbufferkrav på kr 90,9 millioner

Buffertype	Krav til ren kjernekapital pr 31.12.2015 i mill kr
Bevaringsbuffer	34.957
Systemrisikobuffer	41.948
Motsyklisk buffer	13.983
Kombinert bufferkrav	90.888

Banken har kr 134,4 millioner i ren kjernekapital tilgjengelig etter fradrag for det kombinerte bufferkravet.

3.3 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel regnes ut fra beregnet kjernekapital med og uten overgangsordninger delt på engasjementsbeløp for balanseførte og ikke balanseførte poster i kapitaldekningsoppgaven, justert for konverteringsfaktor (ihht. CRR artikkel 429, nr. 10).

Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel (Kapital som kvalifiserer som kjernekapital)	8,63 %
Uvektet kjernekapitalandel (Inkludert kjernekapital omfattet av overgangsregler)	9,03 %

4 Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Misligholdte engasjement

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer etter 1 dag etter terminforfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er innekket som avtalt.

Tapsutsatte engasjement

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ikke er misligholdt ennå, når det har blitt identifisert objektive bevis på verdifall.

Verdifall

Bankens utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi, dvs. lånebeløpet som er overført til kunden. Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv rentemetode, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuelle nedskrivninger for tap. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas en nedskrivning for verdifallet.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier.

Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Vesentlig/uvesentlige engasjement
- Misligholdte/ikke misligholdte
- Risikoklasser

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriftene, observerbare data banken har kjennskap til og følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiberegningen benyttes løpende effektiv rente. Ved beregning av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerheten til forventet salgspris fratrukket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement, med tanke på individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Bankens utlån er delt inn i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debtors evne til å betale ved forfall.

Verdifall for grupper av utlån beregnes som prosentandeler av sum engasjement etter fradrag for individuelle nedskrivninger, avhengig av risikogruppe og risikoklasser.

Banken benytter Elektron-IN for beregning av de individuelle nedskrivningene.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Tabellen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Offentlig forvaltning	10.001	-	-	10.001
Lønnstakere o.l.	1.540.513	35.363	1.264	1.577.140
Utlandet	13.388	2.069		15.457
<i>Næringssektor fordelt:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske	25.500	1.288	225	27.013
Industriproduksjon	101.804	3.332	2.569	107.705
Bygg og anlegg	70.345	17.336	53.167	140.847
Varehandel, hotell/restaurant	62.116	15.098	5.486	82.700
Transport, lagring	16.096	4.439	7.822	28.357
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester	228.463	11.915	5.961	246.339
Sosial og privat tjenesteyting	32.746	4.859	263	37.868
Sentralbank	68.130			68.130
Kredittinstitusjoner	384.539		8.011	392.550
Sum	2.553.639	95.698	84.770	2.734.107
Tinn kommune	1.158.448	44.946	64.317	1.267.711
Resten av Telemark	440.028	23.519	4.279	467.826
Resten av Norge	464.820	25.164	16.174	998.721
Utlandet	11.720	2.069	-	13.789
Gjennomsnitt²	2.566.844	88.337	131.536	2.786.716

¹ Etter individuelle nedskrivninger

² Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Tabellen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	102.155	24.869	109.944	529.460	1.294.647	238.455	2.299.530
Ubenyttede rammer			75.870		19.828		95.698
Garantier				84.770	-		84.770
Sum	102.155	24.869	185.814	614.230	1.314.475	238.455	2.479.998

¹ Etter individuelle nedskrivninger

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Tabellen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Engasjementer med nedskrivninger	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Offentlig forvaltning						
Lønnstakere o.l.	15.213	677	8.317	2.576		
Utlandet						
<i>Næringssektor fordelt:</i>						
Jordbruk, skogbruk,	-	-	-			
Industriproduksjon	-	5.546	3.045	484		
Bygg og anlegg	1.769	14.216	1.350	850		
Varehandel, hotell/restaurant	-	2.445	828	33		
Transport, lagring	-	-	-			
Finans, eiendom, for	-	-	400	(5.233)		
Sosial og privat tjene	-	-	-			
Sum	16.982	22.884	13.941	(1.290)	-	-
Tinn kommune	1.769	22.206	5.623	(1.408)		
Resten av Telemark	356		640	(2.514)		
Resten av Norge	14.857	677	7.678	2.632		
Utlandet						

¹ Kun individuelle nedskrivninger

² Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Tabellen viser utviklingen i nedskrivninger på utlån for regnskapsåret 2015. Banken har ikke nedskrivninger på utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner eller på garantiansvar.

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)	Utlån	Garantier
Individuelle nedskrivninger på utlån		
Individuelle nedskrivninger 01.01.	15.231	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuell nedskrivning	-431	
Økte individuelle nedskrivninger i perioden	3.793	
Nye individuelle nedskrivninger i perioden	1.280	
Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	-5.932	
Individuelle nedskrivninger 31.12.	13.941	-
Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)		
Nedskrivninger på grupper av utlån		
Nedskrivninger på grupper av utlån 01.01.	7.728	
Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	-2.400	
Nedskrivninger på grupper av utlån 31.12.	5.328	-

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kro	Utlån	Garantier
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på utlån	1.290	
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på garantier	-	
Periodens endring i gruppeavsetninger	2.400	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	-431	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	-316	
Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	134	
Periodens tapkostnader	3.077	-

4.7 *Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål*

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Tinn Sparebank har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 *Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter mv. ved fastsettelse av kapitalkrav*

Tabellen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Benyttede rating fra stat	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	57.953	57.953			57.953		
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	10.037	19.234			19.234		
Offentlige foretak	-	-					
Multilaterale utviklingsbanker	-	-					
Internasjonale organisasjoner	-	-					
Institusjoner	102.924	102.924			102.924		
Foretak	350.105	334.512				0 %	3 %
Massemarkedsengasjementer	-	-					
Engasjementer med pantessikkerhet i eiendom	1.862.090	1.860.613				95 %	
Forfalte engasjementer	35.049	25.972				33 %	
Høyrisiko-engasjementer	-	-					
Obligasjoner med fortrinnsrett	115.343	115.343		115.343			
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	165.308	165.308		165.308			
Andeler i verdipapirfond	29.894	29.894					
Egenkapitalposisjoner	24.463	24.463	42.664				
Øvrige engasjementer	86.555	82.991					1 %
Sum	2.839.721	2.819.207	42.664	280.651	180.111		

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. Tinn Sparebank har innvilget lån med garanti fra kommune. Offentlig garantister som kommuner og fylkeskommuner vurderes å ha lav risiko for mislighold av sine forpliktelser dersom disse kreves innfridd. Tinn Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens

markedsverdi. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Banken har pr. 31.12.2015 fire løpende rentesikringsavtaler på til sammen kr 67 millioner med DnB som motpart. Avtalen er tatt opp for å redusere bankens renterisiko knyttet til utlån med fast rente. Virkelig verdi av kontraktene er negativ pr. 31.12.2015.

5 Egenkapitalposisjoner

Egenkapitalposisjoner i handelsporteføljen er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler og ført til virkelig verdi over resultatet.

Egenkapitalposisjoner i anleggsporføljen er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Disse reguleres ikke for løpende kursendringer. Aksjene blir likevel nedskrevet dersom markedsverdien er vesentlig lavere en bokført verdi og verdinedgangen skyldes forhold som ikke er av forbigående karakter.

Tabellen under viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Tabellen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år.

Egenkapitalposisjoner (beløp i tusen kroner)

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjernekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler – gevinstformål						
- børsnoterte aksjer						
- andre aksjer og andeler						
Aksjer og andeler – strategisk formål	64.853	102.747	-	-620	-	-
- børsnoterte aksjer	1.016	1.016		136		
- andre aksjer og andeler	63.837	101.731		-756		

¹ "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Renterisiko

Renterisikoen er risikoen for at banken får tap på grunn av renteutviklingen i markedet. Dette vil få utslag hvis banken ikke klarer å tilpasse seg endringer i markedsrenten hurtig nok. Markedsrenten vil påvirke utlånsrenter, innlånsrenter og avkastning på rentebærende papirer – som for eksempel obligasjoner.

Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendels- og gjeldsside ikke er sammenfallende. Renterisiko reduseres ved at innlån og utlån i høy grad tilpasses samme rentebetingelser. Ved årsskiftet hadde banken fastrenteutlån på tilsammen kr 42,7 millioner. Det er inngått rentesikringsavtaler på kr 67 millioner som skal eliminere renterisikoen på disse utlånene, jf. punkt 4.9. På gjeldssiden hadde banken ved årsskiftet ingen innskudd fra kunder med avtalt rentebindingstid.

Straks det skjer endringer i rentenivået justeres renten på utlån og innlån med flytende rente, dog slik at de lovbestemte varslingsreglene overholdes. Det foretas løpende kontroll, og månedlig rapportering til styret, om hvordan bankens rentemargin utvikler seg.

Renterisiko

	Renterisiko i tusen kroner ¹
Eiendeler	
Utlån til kunder med flytende rente	2.323
Utlån til kunder med rentebinding	1.845
Rentebærende verdipapirer	468
Øvrige rentebærende eiendeler	114
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	-
Andre innskudd	2.231
Verdipapirgjeld	808
Øvrig rentebærende gjeld	-
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	
Sum renterisiko	7.789

¹ Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.

7 Styling og kontroll av risiko

Det er et sentralt mål for banken å ha god risiko- og kapitalstyring i sin virksomhet. Med utgangspunkt i vedtatt overordnet strategi er det etablert styringsmål og rammer for det enkelte risikoområde. Disse skal bidra til å sikre bankens lønnsomhet og soliditet både på kort og lang sikt samt hindre for stor risikokonsentrasjon i virksomheten som eventuelt kan true bankens fortsatte selvstendighet og eksistens.

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende. Dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også vurderer behovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer eller lignende.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/nedgangskonjunktur. I tillegg gjennomfører banken en «omvendt» stresstest. I en slik stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og/eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt. Hensikten med en slik omvendt stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under ett kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av markedsrisiko og likviditetsrisiko.

Banken har vedtatt et minimumsnivå for kapital som skal gjenspeile bankens samlede risikotoleranse. Vurderingen er basert på beregnet kapitalbehov, offentlige krav og markedets forventninger. Det er etablert et sett av handlingsregler, hvor det fremgår hvilke tiltak som skal iverksettes ved ulike nivåer av faktisk kapital.

Styret har godkjent utforming og metodevalg for kapitalbehovsvurderingen og stresstester.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for ulike risikoer ved hjelp av ulike metoder:

- Kreditrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko
- Systemrisiko
- Restrisiko

7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoeer

Bankens risikostyring tar utgangspunkt i policy for virksomhets- og risikostyring blant annet med beskrivelse av organisering av funksjoner, rapportering og fastsettelse av rammer.

Ansvar for og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enheter.

Høsten 2014 etablerte banken en egen risikokontrollfunksjon. Denne funksjonen er lagt til økonomisjef/leder for stabsavdelingen og har det overordnede ansvaret for å overvåke, identifisere og rapportere risiko i banken og rapportere til styret. Rapporteringen gir styret en samlet oversikt over eksponering i forhold til etablerte rammer, slik at ledelsen og styret kan påse at risikobildet er i tråd med bankens risikovilje. Risikorapporteringen kvantifiserer og vurderer alle vesentlige risikoer som er relevante for banken; herunder kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, likviditetsrisiko. Status på de ulike risikoer skal vurderes i henhold til etablerte rammer og mål.

Styret har ansvar for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret fastsetter de overordnede mål relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastsetter videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen, samt etiske regler og kvalitetskrav.

Fra 30.06.2010 ble banken pålagt å ha et revisjonsutvalg. Det er vedtatt at hele bankens styre skal fungere som revisjonsutvalg. Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret.

Opgavene til revisjonsutvalget er blant annet:

- Forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen
- Overvåke systemene for internkontroll og risikostyring
- Ha løpende kontakt med foretakets revisor
- Vurdere å overvåke revisors uavhengighet
- Risikoutvalg – samme som revisjonsutvalg pga. størrelse

Banksjef har ansvaret for den overordnede risikostyringen, herunder ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Ledere har ansvar for å styre risiko og sikre god intern kontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. For å sikre god økonomisk og administrativ styring skal den enkelte leder ha nødvendig kunnskap om vesentlige risikoforhold innenfor eget område.

Bankens eksterne revisor etterprøver om rutiner og retningslinjer etterleves, samt vurderer om bankens modellverk knyttet til risiko- og kapitalstyring gir et riktig uttrykk for bankens samlede risiko- og kapital situasjon. Ekstern revisor utarbeider årlig en uavhengig bekreftelse av bankens intern kontroll som også inneholder en vurdering av bankens kapitalanalyse (ICAAP), samt en vurdering av styring og kontroll med likviditetsrisiko.

Styret foretar en årlig gjennomgang/revidering av vedtatte risikobaserte rammer og måltall. Videre gjennomføres periodiske stresstester på de mest kritiske risikoområdene, og det utarbeides beredskapsplaner for iverksettelse av eventuelle nødvendige tiltak.

I det følgende gis en nærmere beskrivelse av de ulike typer risiko og hvordan banken har håndtert disse.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Kredittrisikoen for Tinn Sparebank er primært knyttet til utlånsvirksomheten og delvis til verdipapirbeholdningen. Bankens obligasjonsportefølje består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og industriselskaper. Det knytter seg liten til middels kredittrisiko til denne porteføljen. Det foreligger egen rutine for å styre kredittrisiko i obligasjonsporteføljen.

Kredittrisiko styres gjennom egne styringsdokumenter og bevilgningsreglement. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for kredittvirksomheten. Styringsdokumentene definerer bankens kredittpolicy, der det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til geografisk markedsområde, portefølje, bransje og enkeltkunder, kompetansekrav, organisering mv.

Bevilgningsreglementet delegerer kredittfullmakt til banksjef innenfor visse rammer. Banksjefen kan delegerer fullmakter videre. De delegererte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

Banken skal tilstrebe å ha medarbeidere med høy kompetanse. Kompetansen defineres som en blanding av formalkompetanse, erfaring, lokalkunnskap og kommunikasjonsevne. Løpende kompetanseutvikling er en prioritert og nødvendig innsatsfaktor for å bygge opp og vedlikeholde kompetansen.

Banken har utarbeidet en kreditthåndbok, der kredittprosessen, retningslinjer for risikoklassifisering, engasjementsoppfølging og rapportering beskrives. Det utarbeides månedlige og kvartalsvise risikorapporter som danner grunnlaget for styring og kontroll av kredittrisikoen.

Markedsrisiko

Markedsrisikoen defineres som risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Tinn Sparebanks markedsrisiko oppstår i hovedsak fra investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften – som innlån (funding) og rentehandel.

Bankens beholdning av finansielle instrumenter er kategorisert som handels-, omløps- eller anleggsporfølje.

Handelsportefølje består av aksjer, andeler og egenkapitalbevis hvor intensjonen er å realisere gevinster på kurssvingninger gjennom aktivt kjøp og salg i et likvid marked. Instrumentene vurderes individuelt til virkelig verdi og verdiendringer føres over resultatet.

Omløpsportefølje består av obligasjoner, fondsobligasjoner og ansvarlige lån hvor intensjonen om gevinstrealisering ikke er framtreddende. Instrumentene vurderes som en portefølje og settes til laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Verdiendringer føres over resultatet.

Anleggsporfølje består av aksjer og andeler beregnet til varig eie og vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Nedskrivning foretas når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdinedgangen skyldes forhold som må antas å ikke være av forbigående karakter.

Markedsrisikoen styres, måles og overvåkes løpende i henhold til rammer vedtatt av styret i bankens markedsolicy hvor maksimale rammer for eksponering i rentebærende instrumenter, aksjer og valuta er fastsatt. Rammefastssettelsen inkluderer både totalrammer, delrammer og rammer for enkeltengasjement, samt retningslinjer for kredittvurdering av instrumentutsteder. Bankens markedsolicy revideres årlig. Det foretas månedlig rapportering til styret over den løpende verdiutvikling i bankens finansielle instrumenter.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, systemer og kontrollrutiner, svikt hos mennesker eller eksterne hendelser som datakriminalitet, underslag, ran mv.

Operasjonell risiko i Tinn Sparebank styres gjennom et eget rammeverk tilknyttet en kvalitetsmodell. Tilknyttet denne inngår en rekke ulike elementer:

- Det foretas årlig en vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer. I tillegg blir det foretatt risikovurderinger i forbindelse med implementering av nye produkter og systemer.
- Banken registrerer vesentlige uønskede hendelser. Erfaringsmessig må det arbeides videre med å bedre rapporteringsstrukturen slik at alle vesentlige hendelser fanges opp for å identifisere svakheter i internkontrollen, og danne grunnlag for iverksettelse av nødvendige forbedringstiltak.
- Det gjennomføres en årlig lederbekreftelse hvor det rapporteres oppover i organisasjonen om kvaliteten i internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlag for forbedringstiltak på identifiserte områder.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon av:

- Enkeltkunder
- Enkelte bransjer
- Geografiske områder

Konsentrasjonsrisiko er en viktig del av den samlede risikoen i bank. Historien har vist at problemer for enkeltbanker og banksektoren samlet ofte bunner i konsentrasjon på aktivasiden. Noen sektorer blir hardere rammet enn andre ved konjunkturedringer.

I Tinn Sparebank styres konsentrasjonsrisiko ved hjelp av rammer for eksponering. I bankens kredittpolicy er det lagt til grunn rammer for porteføljens fordeling innenfor personmarkedet og

bedriftsmarkedet, eksponering innenfor enkeltbransjer, størrelse på engasjement med en motpart, antall ”store” engasjement og summen av ”store” engasjement.

Som en typisk lokalbank, vil hovedtyngden av utlånene til Tinn Sparebank naturlig nok ha en begrenset geografisk spredning.

I beregningen av økonomisk kapital er det beregnet (etter statistiske modeller) konsentrasjonsrisiko knyttet til:

- Individuell konsentrasjon
- Bransjekonsentrasjon
- Regional konsentrasjon

Eiendomspriserisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på bankens faste eiendommer. Eiendomspris risiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne til å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader. Risikoen vil avhenge av bankens balansestruktur, likviditeten i markedet og bankens kredittverdighet.

Banken har en vedtatt likviditetspolicy som beskriver den strategien banken skal følge for å identifisere og sikre at likviditetsrisikoen til enhver tid er under kontroll og at banken har nødvendig handlefrihet til å håndtere denne type risiko ved uventede/uforutsigbare hendelser.

Målet for Tinn Sparebanks likviditetsrisiko er å ha tilgang på tilstrekkelig likvide midler til å kunne opprettholde sin virksomhet gjennom alle realistiske stressituasjoner. Disponibel likviditet skal være tilstrekkelig til å videreføre virksomheten på tilnærmet normal måte uten tilførsel av ekstern finansiering fra kapitalmarkedet i 12 måneder, bl.a. gjennom eventuelt salg av verdipapirer, salg av utlån og bruk av trekkrettigheter.

Likviditetsstrategien angir rammene for bankens likviditetsrisiko og behandles av styret minst en gang i året. Identifisering og kontroll av likviditetsrisikoen utøves av bankens administrasjon og rapporteres til styret ved hvert styremøte.

Innskudd fra kunder er bankens klart viktigste finansieringskilde. I henhold til bankens likviditetsstrategi skal innskuddsdekningen, dvs. innskudd i prosent av brutto utlån, ikke falle under 70 %. Bankens innskuddsdekning var ved utgangen av 2015 på 93,2 %.

Ved finansiering i kapitalmarkedet skal banken søke mot en mest mulig optimal spredning på forfall innenfor en tidshorisont fra 1 måned og opp til 5 år, hvor det styres mot at refinansieringsbehovet blir om lag like stort hvert år. Det er et mål å spre finansieringen på flere lån/kreditter, der det enkelte lån/kreditt ikke skal være større enn kr 100 millioner og der forfallstidspunktene søkes spredt over året. Likeledes er det et mål å spre finansieringen på flest mulig lånekilder med mulighet for å benytte ulike låne- og kredittformer. Tinn Sparebank hadde innlån gjennom låneopptak i markedet på til sammen kr 440 millioner pr 31.12.2015.

Banken har en betydelig likviditetsreserve tilgjengelig i form av likvide verdipapirer samt ubenyttede trekkrettigheter. Banken har i tillegg kontanter og innskudd i banker.

Med bakgrunn i de vedtatte måltall for bankens likviditetsstrategi, vurderes bankens faktiske likviditetsrisiko p.t. som lav.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntekstsvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter.

Strategisk risiko

Strategisk risiko er risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Systemrisiko

Systemrisiko defineres som risikoen for at hele det finansielle systemet rammes som følge av smitteeffekter når en eller flere finansinstitusjoner opplever problemer. Banken håndterer systemrisikoen gjennom å diversifisere bankens pengeplasseringer. Selv om kjennetegnene ved en finansiell systemkrise er at den rammer bredt, så anses det som en stor fordel å spre bankens overskuddslikviditet fordi en eventuell krise ikke nødvendigvis rammer like hardt og på samme tidspunkt i alle finansinstitusjonene. Banken håndterer fundingrisikoen ved å ha god innskuddsdekning og en betydelig reserve plassert i Norges Bank. En systemkrise vil sannsynligvis medføre økte fundingkostnader for banken, og over tid true bankens eksistens. Dersom en realøkonomisk krise skulle inntreffe og føre til unormale høye tap, vil bankens soliditet kunne komme under press.

Restrisiko

Restrisiko er den risiko banken vurderer i forhold til iverksettelse av utvidede tiltak for å begrense risiko ytterligere. Det er tatt høyde for dette i forbindelse med vurderingene av de andre risikoene

7.3 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Godtgjørelsesordningen er innenfor lovkravene spesifisert i forskrift om godtgjørelse i finansinstitusjoner mv. og i tråd med Finanstilsynets tilhørende rundskriv.

Tinn Sparebank har en ordning for variabel godtgjørelse/prestasjonslønn som ligger innenfor følgende generelle kriterier

- omfatter alle ansatte i banken
- er basert på generelle kriterier og innebærer ikke skjønn i forhold til enkeltansatte
- skal ikke gi insentiveffekt når det gjelder overtagelse av risiko
- skal utgjøre maksimalt 1,5 ganger månedslønn per ansatt per år

Grunnlaget for å utbetale prestasjonslønn er at bankens vekst og resultat i det enkelte år oppfyller på forhånd fastsatte måltall. Videre er det en forutsetning for utbetaling av prestasjonslønn at bankens resultat før skatt er positivt.

Det er i 2015 utbetalt prestasjonslønn til alle ansatte i Tinn Sparebank (dvs. til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for bankens risikoeksponering, andre ansatte og tillitsvalgte samt til ansatte med kontrolloppgaver) på til sammen kr 662.669.